

terwijl een volksstemming zal beslissen, bij welke dier beide reeksen elke gemeente moet geteld worden. En die beide reeksen, die des geloofs en des ongeloofs, sluiten door het algemeen stemrecht een onheiligen bond tot wederzijdsche erkenning van elkanders bestaan en werkring. Met de banier des geloofs in de hand, betreft men de consistorie van Leiden, maar op voorwaarde dat anderen met de vaan des ongeloofs omhoog, te Deventer, te Tiel, te Bommel, hetzelfde recht voor zich nemen. Men leent zich tot een monsterachtige kerkvereeniging, waarin Christus hier zijn eere koopt, door elders aan den Wereldgeest gelijke eere te gunnen. Men zoekt dan, ja, de kerk van Christus te redden, maar grijpt ter redding een middel aan, waardoor ze haar onderscheidend kenmerk prijsgeeft, haar zedelijken grondtrek uitwischt, en dus haar Christelijk karakter ten eenenmale inboet en verliest.

Het is zoo, in de dagen der Hervorming is door menig kerkstichter aan de leden der gemeente een invloed op den gang van het kerkelijk leven verzekerd, waardoor het kerkelijk wezen min of meer democratisch werd gekleurd. Maar welke gevolgtrekking zou zich daaruit laten afleiden voor onzen toestand? Toen heerschte de belijdenis. Wie lid der gemeente werd, had zich dus oprechtelijk of in geveinsdheid onder die gemeenschappelijke eenheid geplaatst. De tucht waakte, niet als nu in naam, maar met kracht en ernst tegen het insluipen van elementen, die de willekeur hunner eigen meening tegen die gemeenschappelijke belijdenis wilden overstellen. Men werd geen lid der gemeente zoo als thans, door na te zeggen wat een godsdienstleeraar naar zijn subjectief goedvinden als de waarheid had voorgezegd, maar door oprechte of geveinsdelijke toestemming van wat de kerk in haar geheel, de kerk als objectief organisme, als waarheid beleed. Welk verschil van zienswijze zich ook openbaarde, in het erkennen van het gezag der Schrift, als hoogste scheidsrechter, was men eenstemmig. En nu, wijl